

מבשר טוב

סעודה ג' פרשת בהר בחוקותי תשע"ג
עיה"ק צפת

- א -

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה בְּהַר סִינַי לֵאמֹר (ויקרא כה, א). ופירש רש"י: "בהר סיני - מה ענין שמיטה אצל הר סיני, והלא כל המצוות נאמרו מסיני, אלא מה שמיטה נאמרו כללותיה (ופרטותיה) ודקדוקיה מסיני, אף כולן נאמרו כללותיהן ודקדוקיהן מסיני, כך שנויה בתורת כהנים. ונ"ל שכך פירושה, לפי שלא מצינו שמיטת קרקעות שנשנית בערבות מואב במשנה תורה, למדנו שכללותיה ופרטותיה כולן נאמרו מסיני, ובא הכתוב ולמד כאן על כל דבור שנדבר למשה שמסיני היו כולם כללותיהן ודקדוקיהן, וחזרו ונשנו בערבות מואב".

ויש להבין מה חידש בזה, וכי היה סלקא דעתין שלא כל המצוות ופרטיותן נאמרו למשה מסיני, עד שהוצרכה התורה לכתוב כאן תוספת של תיבות "בהר סיני" ללמד על כל המצוות ופרטיותן שנאמרו למשה מסיני.

וגם קשה, דאם לצורך זה אז מדוע הוקשו כל המצוות דוקא למצוות שמיטה, הא ישנם עוד מצוות שנאמרו כללותיהן ודקדוקיהן מסיני, וכבר הקשה קושיה זו בסה"ק עבודת ישראל (פרשת בהר ד"ה וידבר. הובא בסה"ק דברי בינה פרשת בהר דקנ"ז ד"ה והנה) וזל"ק: "וצריך עוד ביאור דלמה נסמכו והוקשו דוקא למצוות שמיטה ולא למצוה אחרת כיוצא בה, דהלא מצינו כמה מצוות שנאמרו כללותיהן ופרטותיהן מסיני", עכל"ק.

עוד יש להבין מה הטעם שנשנו המצוות בערבות מואב, ועוד מול בית פעור שהוא מקום עבודה זרה וטומאה.

והנראה לומר בביאור הדברים, דהנה מצוות שמיטה היא מצוה קשה מאוד, ובפרט בזמנים הקודמים שכל קיום העולם היה רק על ידי עבודת הקרקע, ואם במשך שנה שלימה לא יעבדו את האדמה אז לא יהיה מה לאכול, ולכאורה מצוה זו היא דבר הנמנע לקיימו. וכמו שכתוב בהמשך הפרשה (להלן פסוקים כ-כב): "וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית הן לא נזרע ולא נאסוף את תבואתנו. וצוית את ברכתי לכם בשנה הששית ועשת את התבואה לשלש השנים. וזרעתם את השנה השמינית ואכלתם מן התבואה ישן עד השנה התשיעית עד בוא תבואתה תאכלו ישן". הרי שהתורה כבר אומרת שישנה מציאות כזאת שעם ישראל ישאלו איך נהיה מסוגלים לקיים את מצוות השמיטה, ו"מה נאכל". אלא שהתורה עונה שאין מה לחשוש כי הקב"ה יצוה את ברכתו באופן מיוחד.

וכמו שפירש בסה"ק נועם אלימלך (פרשת בהר, ד"ה וכי תאמרו) בשם אחיו הרה"ק הר"ר זושא מאניפולי זצוקללה"ה שעל ידי שאלת מה נאכל, עי"ז צריך הקב"ה לצוות את ברכתו באופן מיוחד, אך ללא שאלת מה נאכל אז השפע יורד ממילא אף בלא צווי מיוחד. וזל"ק: "וכי תאמרו מה נאכל בשנה כו' וצוית את ברכתי לכם כו'. בשם אחי החסיד המפורסם, ויש לדקדק היות שהתורה יצאתה בכאן מדרכה, שדרך הקרא לכתוב איזה יתור לשון בפסוק, אפילו אות א', ועל ידי זה מתורץ כמה קושיות, אבל הקשיא לא נכתב בעצמה בתורה, וכאן נכתב הקושיא בתורה, וטוב היה שלא לומר כי אם וצוית את ברכתי, וממילא לא יקשה שום אדם לומר

מה נאכל. ונראה שהשם יתברך ברוך הוא כשברא את העולם השפיע מטובו צינורות מושכין שפע לצרכי בני אדם, ודרך השפע שלא להפסיק כלל, אלא כשהאדם נופל ממדרגתו ואין לו בטחון בבורא ברוך הוא המשגיח אמיתי הזן ומפרנס בריות בלי הפסק כלל, אז עושה האדם ההוא במחשבתו ההיא אשר לא מטוהר פגם חלילה בעולמות עליונים, ומתישין כח פמליא של מעלה ר"ל, ואז נפסק השפע חלילה, וצריך השם יתברך ברוך הוא לצוות מחדש השפע שתלך כמו מתחילת הבריאה. וזה הוא וכי תאמרו כו', שהתורה מלמדת לאדם דרכי השם שיהיה שלם בבטחונו על אלהיו, ולא יאמר כלל מה יאכל, כי כאשר חלילה יפול מן הבטחון לחשוב מה יאכל, הוא עושה פגם חלילה בהשפע, ואטרחו כלפי שמיא לצוות מחדש. וכי תאמרו, פירוש כאשר תאמרו כך ואז תטריחו אותי, וצויתי כו', אלא לא תתנהגו כך, ותבטחו בה' בכל לבבכם, ואז תלך השפע בלי הפסק כלל תמיד, לא יחסר כל בה", עכ"ל.

והיינו מחמת שאין שום מצוה שהקב"ה מצוה שאי אפשר לקיימה, וכמו שכתב הרמב"ן (???) ועוד ראשונים שאין שום נסיון שנותן הקב"ה לאדם שאין האדם יכול לעמוד בו, והיינו מחמת שהשי"ת נותן לאדם גם כח לעמוד בנסיון. וכן אין הקב"ה מצוה את עם ישראל לעשות מצוות שאין ביכלתם לקיים, כי השי"ת נותן להם כח לקיים המצוות.

ואכן מצות שמטיה היא קשה לקיים אותה, ועל כן נקראו ישראל "גבורי כח" על שמקיימים מצות השמיטה, וכמו שאמרו חז"ל (מדרש תנחומא, ויקרא א) וז"ל: "ויקרא אל משה. זה שאמר הכתוב (תהלים קג, כ) ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו וכו', רבי יצחק נפחא אומר אלו שומרי שביעית, ולמה נקרא שמם גבורי כח, רואה ששדהו מופקרת ואילנותיו מופקרים והסייגים מפורצים ורואה פירותיו נאכלים וכובש את יצרו ואינו מדבר, ושנו רבותינו (אבות ד, א) איזהו גבור הכובש את יצרו".

וענין זה של שאלות שייך בכל התורה כולה, שאף על פי שישנם קושיות ושאלות, וישנם דברים שקשה לקיימם, וזמנים קשים, עכ"ז לומדים ענין זה משמיטה שהקב"ה נותן כח לקיים כל התורה, והקב"ה עונה לכל הקושיות.

וכמו שמצינו במסכת יומא (סט:) שהיו נביאים ששאלו שאלות, וקבלו עליהם תשובה, וז"ל הגמרא: "דאמר רבי יהושע בן לוי למה נקרא שמן אנשי כנסת הגדולה שהחזירו עטרה ליושנה, אתא משה אמר האל הגדול הגבור והנורא, אתא ירמיה ואמר נכרים מקרקרין בהיכלו איה נוראותיו לא אמר נורא, אתא דניאל אמר נכרים משתעבדים בבניו איה גבורותיו לא אמר גבור, אתו אינהו ואמרו אדרבה זו היא גבורת גבורתו שכובש את יצרו שנותן ארך אפים לרשעים, ואלו הן נוראותיו שאלמלא מוראו של הקדוש ברוך הוא היאך אומה אחת יכולה להתקיים בין האומות", עכ"ל הגמרא.

וכן משה רבינו ע"ה עצמו הקשה לקב"ה, מדוע רשע וטוב לו צדיק ורע לו, והקב"ה ענה לו תשובה על זה, וכדאיתא בגמרא ברכות (ז.) וז"ל: "ואמר רבי יוחנן משום רבי יוסי שלשה דברים בקש משה מלפני הקדוש ברוך הוא ונתן לו וכו' בקש להודיעו דרכיו של הקדוש ברוך הוא ונתן לו שנאמר הודיעני נא את דרכיך, אמר לפניו רבוננו של עולם מפני מה יש צדיק וטוב לו ויש צדיק ורע לו, יש רשע וטוב לו ויש רשע ורע לו. אמר לו: משה, צדיק וטוב לו צדיק בן צדיק, צדיק ורע לו צדיק בן רשע, רשע וטוב לו רשע בן צדיק, רשע ורע לו רשע בן רשע, אלא הכי קאמר ליה צדיק וטוב לו צדיק גמור, צדיק ורע לו צדיק שאינו גמור, רשע וטוב לו רשע שאינו גמור, רשע ורע לו רשע גמור", עכ"ל הגמרא.

וכן בדור האחרון ג"כ הקשו רבים וטובים על ההסתר פנים הנורא שהיה בעלות שש מליוני יהודים על מוקדה על קדוש שמו ית', ואדרבה משם רואים שהיה הכל מלמעלה, שהרי זה היה שלא כדרך הטבע.

וכן ישנם מידי פעם שאלות והרהורים לכל יחיד ויחיד, מדוע מגיע לי כזאת וכו' ואילו אחרים שקטנים ממני בדרגה טוב להם ממני, ולפעמים מגיעים אפילו הרהורים של אפיקורסות וכדומה. ואם באמת רוצה לדעת את האמת, הקב"ה יענה לו תשובות בכל העניינים.

ודבר זה נלמד משמיטה שכמו ששם שייך להקשות מה נאכל, ויש ע"כ תשובה, הוא הדין בכל מצוות התורה, אף על פי שישנם קשיים ושאלות, אך עכ"ז ישנם גם תשובות, והקב"ה נותן כח ואפשרות לקיים כל התורה.

וענין זה למדים מהר סיני, דהנה בהר סיני ניתנה התורה אש שחורה על גבי אש לבנה, כמ"ש רש"י (דברים לג, ב) "אש דת - שהיתה כתובה מאז לפניו באש שחורה על גבי אש לבנה נתן להם בלוחות כתב יד ימינו". וענין "אש שחורה" על גבי אש לבנה הוא, כי לפעמים קשה לקיים את מצוות התורה מחמת המצב שאז ישנו זמן של חשכות והסתר פנים וחושך בוער. ולזה מרמז אש שחורה, מאחר שאין אז הרגשי קדושה כמו שהיה בזמן שבית המקדש היה קיים שהיתה השראת השכינה, או כמו בזמן מתן תורה שהיה גילוי שכינה.

וזה על דרך שאמרו חז"ל בגמרא מגילה (ו). "קסרי וירושלים, אם יאמר לך אדם חרבו שתיהן אל תאמן, ישבו שתיהן אל תאמן, חרבה קסרי וישבה ירושלים חרבה ירושלים וישבה קסרי תאמן, שנאמר (יחזקאל כו, ב) אמלאה החרבה, אם מליאה זו חרבה זו, אם מליאה זו חרבה זו. רב נחמן בר יצחק אמר מהכא (בראשית כה, כג) ולאום מלאום יאמץ".

והיינו, שכשיש התגברות כח הקדושה בעולם, אז נקל לעבוד את השי"ת ולקיים את מצוות התורה, אך ישנם זמנים כמו בזמן הזה, שמתגברת הטומאה בעולם, והכל בגדר של "מותר", וקשה להרגיש הרגשי קדושה. וכן הוא הדרך תמיד, כי זה לעומת זה עשה אלקים, וכשזה קם זה נופל. וזה ענין אש שחורה על גבי אש לבנה שהתורה ניתנה בה, להורות שאף על פי שישנם זמנים כאלו של חשכות, עכ"ז התורה ניתנה שגם במצב כזה יוכלו לקיים אותה.

וזה נלמד מסמיכות הר סיני לשמיטה, שכמו כן בשמיטה, אף על פי שקשה לקיימה, אף עכ"ז זהו בגדר האפשר. וה"ה בכל המצוות שאף הם הוקשו לסיני כמו שמיטה, שהקב"ה נותן את הכח ואת האפשרות לקיימם, אע"פ שקשה הדבר. וגם כן נותן תשובה לכל השאלות וההרהורים הקשים שאדם עובר, ובפרט בחושך של עקבתא דמשיחא.

וכבר כתב אא"ז בסה"ק תולדות אדם (פרשת ויחי, דנ"ז ד"ה בפירוש) וזל"ק: "בפירוש רש"י ז"ל, למה פרשה זו סתומה כיון שנפטר יעקב אבינו ע"ה נסתמו עיניהם וליבם של ישראל מצרת השעבוד. ולכאורה יש לדקדק למה נשתנה פרשה זו שהיא סתומה, ואם בשביל הרמז הלז של רש"י ז"ל היה אפשר לרמזה בתוך הפרשה, כמו שאר הרמזים שבתורה. וביותר היה שייך מקום להרמז הלז אחר כך בפרשת ויקרא יעקב אל בניו, בעת פטירתו, ושם נאמר בפתוחה, היה מהצורך לכתוב שם סתומה על זה הרמז הנ"ל, ולא כאן בתחלת הסדר. ובפרט לפי מאמר חז"ל (תו"כ ויקרא א) למה היו הפסקות משמשות ליתן ריוח להתבונן בין פרשה לפרשה, בודאי לא היה ראוי לסתום בתחלת הסדר. ונוכל לתרץ זאת בצירוף המאמר מחז"ל (עירובין סה). גם כן על פסוק (ישעיה נא, כא) שכורת ולא מין, יכולני לפטור כל העולם כולו מדין תפלה, מחמת שאין דעתם צלולה מצרות הגלות. ועיקר הטעם מהפסקה הוא כדי להתבונן בין פרשה לפרשה. אבל בגלות המר, אף שאין יכולת להשיג התבוננות רב מחמת צרות השעבוד, אם טרח אדם ויגע לפי קט שכלו לבד, נתקבלה עבודתו לפני השם יתברך, כאילו היה ביתר שאת וביתר התבוננות. ועבור זה נכתבה סתומה, לרמז מאמר הלז", עכ"ל"ק.

הרי שאפשר לקיים המצוות בכל זמן שהוא, אפילו בזמנים שנסתם הלב והעיניים, ואינם רואים רוחניות ואלקות וכו', בכל זאת צריך ויכול האדם גם בזמנים הללו לעבוד את השי"ת, וחשוב לפני הקב"ה העבודה של

הזמנים הנמוכים כמו העבודה הנעשית בגדלות המוחין וביישוב הדעת. כי נסלל לעם ישראל הדרך במצבים כאלו בעבודת בני ישראל בפטירת יעקב אע"ה, שאז ג"כ נסתמו עיניהם ולבם של ישראל.

ומטעם זה נשנתה התורה בערבות מואב מול בית פעור, להורות, כי אפילו במקום של עבודה זרה, שהוא מקום התגברות הטומאה, (ומטעם זה נקבר משה רבינו ע"ה לאחר פטירתו מול בית פעור, כדי להחליש כוחו. ילקוט שמעוני דברים רמז תתקסה), עכ"ז שייך לקיים שם התורה והמצוות.

וכמ"ש אא"ז בסה"ק דברי בינה (פרשת בהר, דק"ס ד"ה ומפני) וזל"ק: "ומפני זה נשנו כל המצוות הערבות מואב, להראות להם זה בפועל, שאפילו במקום טמא כזה, יהיה ביכולת האדם להתגבר על יצרו וכו", עכל"ק.

ובנתיב הדברים תתורץ קושית תוספות במסכת שבת. דאיתא שם בגמרא (פח). "ויתיצבו בתחתית ההר (שמות יט, יז), אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא מלמד שכפה הקדוש ברוך הוא עליהם את ההר כגיגית ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם".

וכתבו התוספות (ד"ה כפה) וז"ל: "כפה עליהן הר כגיגית - ואף על פי שכבר הקדימו נעשה לנשמע, שמא יהיו חוזרים כשיראו האש הגדולה שיצאתה נשמתן", עכ"ל. והיינו שהוקשה להם מדוע היה צריך כפיית הר כגיגית, הרי אמרו כבר נעשה ונשמע.

ולפי הנ"ל יש לתרץ, שכפיית ההר כגיגית לא היתה לצורך קבלת התורה בהר סיני, כי באמת כבר אמרו נעשה ונשמע. רק הוצרכה כפיית ההר כגיגית לערבות מואב, ששם אמר משה רבינו ע"ה את משנה תורה, והיה זה קבלת התורה מחדש, ושם היה מקום טומאה של ע"ז בעל פעור, ולא היו ישראל בדרגה גבוהה של השראת השכינה והקדמת נעשה לנשמע כמו בהר סיני, ולשם כך היה צריך את כפיית ההר כגיגית.

ועלינו לדעת ששקר וכזב הם דברי הסטרא אחרא שבעקבתא דמשיחא שישנו חושך מאלוקות, וטומאת וזוהמת העולם גדולה, וישנם הרהורים שאלות וספיקות שונים לא טובים שמכניס הסטרא אחרא במוחות בני ישראל ובהרגשת לבם שאין בכוחם להתגבר על זה, וגם מחשבות שאין שווה מאומה עבודת ה' החלשה שלהם, שאינם כדורות הראשונים. שכל זה שקר, כי הרי התורה ניתנה בערבות מואב, ולכך נקבר שם משה רבינו ע"ה, כדי שבני ישראל יוכלו לקיים את המצוות בכל המצבים והקשיים, ועבודתם בזמנים שפלים כאלו חשוב כדורות הראשונים כמו שביארנו בזה הרבה. ואין להקדש אלא מקומו ושעתו, ודנים האדם לפי כוחותיו.

השי"ת יעזור שנזכה לעובדו מתוך יישוב הדעת ונזכה לקבל פני משיח צדקינו בב"א.

[לקבלת הגליון מידי שבוע למייל שילחו מייל לכתובת M0732951213@gmail.com](mailto:M0732951213@gmail.com)